

СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ ЛІНЕЦЬКИЙ,

Верховна Рада України (м. Київ);

 <https://orcid.org/0009-0004-1848-6157>,e-mail: linetskys1975@gmail.com

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕГЛАМЕНТУ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В ДЕРЖАВІ: ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ

Розкрито поняття і сутність реалізації Регламенту Верховної Ради України в умовах воєнного стану. Визначено, що його реалізація неможлива без функціонування парламенту в умовах воєнного стану. Висвітлено, що ключова трансформація реалізації Регламенту порівняно з мирним часом пов'язана з екстремальним режимом виконання парламентських функцій, що повинні поєднуватися з розширеними повноваженнями для захисту країни, наданими військовим керівництвом, а також із певними тимчасовими обмеженнями конституційних прав і свобод людини, які мають контролюватися парламентом.

Виявлено, що реалізація Регламенту в умовах воєнного стану має такі особливості: відсутність окремих процедур, орієнтованих на умови воєнного стану; він досі не приведений у відповідність до Конституції України, всупереч вимогам Конституції та позиціям Конституційного Суду України; реалізується в умовах незавершеної парламентської реформи; динаміку його реалізації відзначає його вибіркове застосування, початок якому поклало ухвалення Верховною Радою України постанов, які частково підміняють сам Регламент у регулюванні парламентських процедур; така реалізація сприяє підтриманню керованості і забезпеченню безперервності роботи парламенту; балансування між цінностями безпеки й ефективності в парламентських процедурах призвело до тимчасового відходу від задекларованого Регламентом принципу відкритості парламенту; Регламент, визначаючи вагомий роль Верховної Ради України в запровадженні правового режиму воєнного стану, не передбачає ефективних засобів парламентського контролю над його реалізацією виконавчою владою.

Доведено, що ефективність реалізації Регламенту безпосередньо залежить від рівня узгодженості парламентських процедур із нормами Конституції України й адаптації до екстремальних умов воєнного часу. Наголошено на значенні принципу нормативного континуїтету і необхідності вдосконалення процедур парламентського контролю для забезпечення балансу між демократичною легітимністю та вимогами безпеки.

Зроблено висновок, що подальша модернізація Регламенту повинна передбачати розроблення універсальних механізмів його реалізації у спеціальних правових режимах, які спрямовані на збереження стабільності законодавчої влади, підвищення її інституційної стійкості та прозорості діяльності парламенту в умовах тривалої збройної агресії.

Ключові слова: парламент, Верховна Рада України, Регламент, парламентські процедури, воєнний стан, реалізація Регламенту, парламентська реформа.

Оригінальна стаття

ВСТУП. Останнім часом парламентські правила роботи привертають дедалі більше уваги дослідників, ставши важливим елементом сучасного юридичного дискурсу. Вони систематизуються, набуваючи форми єдиного нормативно-правового акта (за юридичною природою), що є кодифікацією. У багатьох країнах ці правила конституціалізуються як важливі елементи парламентської автономії та виступають важливим джерелом парламентського права (Albanesi, 2022; Bresciani, 2025; Vermuele, 2004; McLachlin, 2004). У своїй найпоширенішій формі принцип регламентної автономії гарантує, що парламент є вільним у

регулюванні своїх внутрішніх справ, а всі парламентські процедури залишаються виключно в межах внутрішньопарламентських питань (Vermuele, 2004). Проте така автономія не може бути абсолютизованою, оскільки верховенство конституції є загальновизнаним обов'язковим принципом, який поширюється також на законодавчий орган влади, що не може ухвалювати закони чи затверджувати регламенти парламентської процедури, які суперечать принципам і положенням конституції. Отже, загальну основу для обмеження парламентської автономії через контроль за парламентською процедурою можна підсумувати

так: парламентська автономія закінчується там, де починається конституція (Wintr, Chmel, Askari, 2021).

Усі ці особливості втілюються у правовій системі України. Вона орієнтується на зміцнення традицій парламентської автономії, зокрема на стандарти, які передбачають, що рішення парламенту і його органів не підлягають зовнішньому перегляду¹, крім чітко визначених юридичних підстав (наприклад, підстав конституційності правових актів парламенту). Утіленням таких підходів виступає Регламент Верховної Ради України (далі – Регламент). У вузькому розумінні це особливий закон, предметом регулювання якого, разом із Конституцією України, є порядок роботи Верховної Ради України. Це визначення впливає із системного тлумачення норм ч. 5 ст. 83, п. 15 ч. 1 ст. 85 та п. 21 ч. 1 ст. 92 Конституції України². У широкому розумінні це закон, який на основі та відповідно до Конституції України встановлює порядок підготовки і проведення сесій Верховної Ради, її засідань, формування державних органів, визначає законодавчу процедуру, процедуру розгляду інших питань, віднесених до її повноважень, та порядок здійснення контрольних функцій Верховної Ради України. Це визначення ґрунтується на змісті ст. 1 Регламенту³.

Так, сьогодні в системі законодавства України діє Регламент, затверджений Законом України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI з відповідними змінами і доповненнями⁴. Загальноприйнятим є тлумачення цього законодавчого акта як ключового нормативно-правового документа, який унормовує парламентські

процедури. Належна реалізація Регламенту має важливе значення для результатів такого унормування, що становить вагому політико-правову та спеціально-юридичну проблему.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну, розпочате 24 лютого 2022 р., стало для законодавчої влади джерелом унікальних і надзвичайно складних викликів щодо забезпечення функціонування конституційної демократії в умовах війни, за яких Верховна Рада України має залишатися безумовно відданою принципам верховенства права та конституційної демократії (Turchynov et al., 2024). У цьому контексті робота парламенту є вирішальним кроком у захисті політичної незалежності України та збереженні демократичних інституцій у державі. Уведення воєнного стану в Україні закономірно позначило якісно новий період реалізації Регламенту, пов'язаний з його дією в екстремальних політико-правових умовах, які змінюють засади функціонування національного парламенту загалом. За час дії цього правового режиму в державі визначилися кілька особливостей реалізації Регламенту, що впливають на специфіку здійснення парламентських процедур у Верховній Раді України.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ. Основні проблеми роботи парламенту України в умовах воєнного стану проаналізовані в розвідках М. Бондара, С. Івасика⁵ й О. Зозулі (2023), Ю. Кириченко та С. Чоудрі (2022), В. Крейденка і В. Костицького (2023), О. Кукуруз (2023), Н. Ротар (2024), О. Марусяка (2022) та ін. Проте в цих дослідженнях лише фрагментарно висвітлені зміни в умовах та у процесі реалізації норм Регламенту. Зокрема, більшість вітчизняних дослідників, які звертаються до проблем реалізації Регламенту, основну увагу приділяють аналізу чинників, які впливають на цей процес. Крім того, дослідниками не завжди коректно розмежовуються умови реалізації парламентських процедур та норм Регламенту, що призводить до ототожнення цих двох явищ і детермінує певні помилкові чи спрощені висновки.

Нині зміни, що відбулися як у змісті Регламенту протягом 2022–2025 рр., так і в умовах його реалізації, належним чином не були оцінені юридичною наукою, що не дає змогу кваліфікувати їх як об'єктивні, оптимальні та суспільно прийнятні. Проте зміни у змісті Регламенту та в

¹ Parameters on the relationship between the parliamentary majority and the opposition in a democracy: a checklist. Adopted by the Venice Commission at its 119th Plenary Session (Venice, 21–22 June 2019) // Venice Commission of the Council of Europe : офіц. сайт. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)015-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)015-e) (дата звернення: 03.10.2025).

² Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 03.10.2025).

³ Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17> (дата звернення: 03.10.2025).

⁴ Там само.

⁵ Парламент в умовах війни: приклад України. Десята сесія Верховної Ради України IX скликання. 5 вересня 2023 року – 5 лютого 2023 року // Верховна Рад України : офіц. сайт. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/74995.pdf> (дата звернення: 03.10.2025).

застосуванні унормованих ним процедур, а також тривалість дії воєнного стану в державі спонукають до ретельного аналізу особливостей його реалізації, зокрема у зв'язку з дією Конституції України та інших законодавчих актів, специфікою регламентних змін, а також динамікою їх упровадження в політико-правові процеси, що відбуваються в державі.

Натомість у зарубіжній літературі питанням зміни парламентських процедур приділено певну увагу, зокрема в розрізі компаративного аналізу (Dieterich, Hummel, Marschall, 2008; Häkkinen, 2014; Coticchia, Moro, 2020). Аналіз цих джерел є корисним з огляду на можливість врахування кращих практик функціонування законодавчих органів влади в умовах війни чи типологічно подібних правових режимів.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. *Мета* статті полягає в аналітично-правовому висвітленні основних аспектів реалізації Регламенту в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. *Завдання* конкретизують мету дослідження і полягають в: 1) уточненні доктринальних підходів до визначення реалізації Регламенту як законодавчого акта; 2) аналізі особливостей реалізації Регламенту за мирних умов; 3) зіставленні своєрідностей реалізації Регламенту за умов мирного часу та за умов воєнного стану з виокремленням специфіки, притаманної саме правовому режиму воєнного стану в розрізі реалізації цього законодавчого акта.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Як відомо, формулювання методологічних засад наукового дослідження є невід'ємною його частиною (Лазарєв, 2023). У системі методології дослідження реалізації Регламенту за умов воєнного стану застосовано трирівневу структуру включених до неї методів, зокрема: 1) загальнофілософські, що визначають головні напрями та загальні принципи пізнання, категоріальний ряд науки загалом; 2) загальнонаукові (міждисциплінарні), які застосовуються для пізнання особливої групи однотипних об'єктів; 3) спеціально-наукові (передусім спеціально-юридичні) методи, які використовуються у процесі пізнання специфіки окремого об'єкта. Їх поетапне застосування дозволяє структурувати одержані наукові дані – від найбільш загальних, базових уявлень про реалізацію Регламенту до конкретних даних про ті чи інші особливості цього процесу, детерміновані запровадженням у державі воєнного стану. Основними загальнофілософськими методами пізнання реалізації Регламенту, які детермінують усю подальшу стратегію його

наукового дослідження, слід визначити діалектику, герменевтику, аналітику, феноменологію та синергетику. Так, діалектичний метод характеризує загальні закономірності реалізації Регламенту з точки зору об'єктивності та детермінованості цих процесів. Системно-структурний метод дозволяє аналізувати реалізацію Регламенту з точки зору співвідношення реалізації його окремих норм та інститутів, з одного боку, і цілісності його реалізації як єдиного законодавчого акта – з іншого. Функціональний метод допомагає осмислити вплив реалізації Регламенту на врегульовані ним суспільні відносини, зокрема парламентські процедури, з точки зору їхньої ефективності, повноти, оптимальності, завершеності тощо. Інші загальнофілософські методи – герменевтика (тлумачення), аналітика (логічний аналіз), феноменологія – забезпечують системну інтерпретацію реалізації регламентних норм, узагальнення основних ознак юридичної природи такої реалізації, а також сприяють виявленню позитивних результатів регламентного регулювання, законодавчих упущень і прогалин у тексті цього акта. Серед загальнонаукових методів найуживанішим останнім часом є синергетичний метод, який дозволяє поглянути на реалізацію Регламенту як на процес, що діалектично поєднує тенденції організації та дезорганізації парламентського життя, втілюючи певний оптимум такої організації з точки зору самих законодавців. Культурологічний метод дає змогу охарактеризувати реалізацію Регламенту з точки зору втілення в цьому процесі елементів правової культури суспільства та законодавців, дозволяє аналізувати Регламент під кутом зору поєднання в ньому традиційності та наступності, континуїтету і дисконтинуїтету регламентної традиції правового регулювання суспільних відносин. Аксіологічний метод застосовано для визначення ціннісних характеристик реалізації Регламенту. Метод вірогідності і моделювання дозволяє впроваджувати правову інноватику у функціонування та реалізацію норм Регламенту. Цей закон покликаний стабілізувати парламентські процеси, проте це не означає його незмінності – реалізація Регламенту поєднана з динамікою його змін. Провідним у системі спеціально-наукових методів загальнотеоретичної юриспруденції є юридико-догматичний метод, що дає змогу аналізувати зміст регламентних норм, знаходити зв'язки між ними, надавати дефінітивну визначеність вжитим у Регламенті поняттям і категоріям, виявляти сутність і зміст парламентських процедур в їхніх взаємозв'язках та взаємозумовленості в контексті їх реалізації

та конкретизації. Не менш важливим є соціолого-правовий метод, який передбачає аналіз ефективності впливу реалізації Регламенту на суспільні відносини, розвиток парламенту і парламентаризму загалом крізь призму дослідження судової практики, юриспруденції Конституційного Суду України (далі — КСУ), а також різних допоміжних даних і матеріалів. Надзвичайно вагомим є також компаративний метод дослідження реалізації Регламенту, оскільки використання кращих парламентських практик і запозичення парламентського досвіду є нині актуальним завданням для його модернізації на сучасному етапі розвитку вітчизняного парламентаризму. Таким чином, застосування низки загальнофілософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів у дослідженні реалізації Регламенту дозволяє різнопланово охарактеризувати цей процес, особливості, ключові тенденції та результати впливу регламентних норм на суспільні відносини, унормовані ним.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. Тривалість дії правового режиму воєнного стану дає змогу зробити певні узагальнення щодо аналізу реалізації цього процесу та його наслідків для функціонування парламенту України. На нашу думку, їх систематизація дозволяє досягти таких основних результатів, які підлягають науковій верифікації та дискусії.

1. Необхідність уточнення загальноправової формули реалізації Регламенту та її екстраполяції на специфіку воєнного стану. У вітчизняній юридичній літературі чи не єдиним спеціальним дослідженням реалізації Регламенту є дисертаційна робота Н. Ганжи (2004). На основі проведеного аналізу дослідниця запропонувала таку дефініцію поняття «реалізація Регламенту Верховної Ради України»: це діяльність уповноважених суб'єктів державної влади, яка полягає у використанні, виконанні, дотриманні та застосуванні норм, закріплених Конституцією України, Регламентом Верховної Ради України й іншими нормативно-правовими актами, а також передбачених ними повноважень цих суб'єктів. На нашу думку, запропоноване визначення є хибним і не може бути застосоване в юридичній науці із найменш двох причин. Перша – науковиця вочевидь ототожнює реалізацію Регламенту з реалізацією його норм, виокремлюючи такі форми реалізації, як використання, виконання, дотримання і застосування. Проте означені форми правореалізації є властивими саме для реалізації норм права, а не цілісних законодавчих актів, як у нашому випадку. Друга – до-

слідниця ототожнює реалізацію Регламенту з реалізацією «закріплених Конституцією України, Регламентом Верховної Ради України й іншими нормативно-правовими актами відповідних процесуально-правових норм», тобто реалізація Регламенту як окремого, самостійного законодавчого акта розчиняється нею в системі нормативно-правових актів, яку складно систематизувати (що мається на увазі під «іншими нормативно-правовими актами»?). Зокрема, навіть Конституція України включена до цієї системи. Проте ототожнення реалізації Регламенту з реалізацією Конституції є грубою методологічною помилкою: по-перше, через різний предмет регулювання цих двох законодавчих актів, а по-друге, через юридичну силу Конституції України, яка має пріоритет над юридичною силою Регламенту. Отже, запропонована дефініція реалізації Регламенту не відповідає критеріям наукової об'єктивності і має бути переглянута.

У зв'язку з вищезазначеними застереженнями та враховуючи сучасний стан доктрини реалізації права, пропонуємо під реалізацією Регламенту розуміти об'єктивовану у правовій поведінці учасників парламентських процедур сукупність форм, способів і методів переведення загальних правових настанов, що містяться в регламентних нормах, у реальні парламентські відносини, у процесі яких їхні суб'єкти здійснюватимуть на практиці надані їм права та виконуватимуть юридичні обов'язки в межах і у спосіб, визначених Регламентом (Лінецький, 2024а).

Водночас вищезазначена формула підлягає певному коригуванню у зв'язку із запровадженням у державі воєнним станом. Реалізація Регламенту в умовах воєнного стану є особливою формою реалізації цього законодавчого акта, обмеженою часовими параметрами воєнного стану, яка зумовлена умовами збройної агресії або загрози нападу (як об'єктивних підстав введення воєнного стану) і передбачає зосередження парламентських процедур на забезпеченні безперервності реалізації законодавчої влади в державі конституційно визначеним органом державної влади – Верховною Радою України, підтриманні його дієздатності, забезпеченні безпеки та реалізації парламентських процедур в інтересах зміцнення обороноздатності держави і відсічі збройної агресії. Реалізація Регламенту поза функціонуванням Верховної Ради України в умовах воєнного стану є неможливою. Тому слід відкинути спроби обґрунтування позапарламентного (або, точніше, безпарламентного) функціонування державного організму в

умовах воєнного стану. Адже це унеможливить реалізацію не лише законодавчої влади загалом, що суперечить конституційній доктрині безперервності (континуїтету) законодавчої влади, але й реалізацію Регламенту як цілісного законодавчого акта зокрема.

Отже, ключова трансформація реалізації Регламенту порівняно з умовами мирного часу пов'язана з екстремальним режимом виконання парламентських функцій, які повинні поєднуватися з розширеними повноваженнями для захисту країни, що їх отримує військове керівництво, а також із певними тимчасовими обмеженнями конституційних прав та свобод людини і громадянина, які мають контролюватися парламентом держави. Хоча формально поділ влади зберігається, баланс між гілками влади тимчасово зміщується в бік виконавчої вертикалі, особливо інституту Президента України та військового командування, що необхідно для оперативного управління державою в умовах загрози.

2. Із формально-правового боку реалізація Регламенту, виходячи з його змісту, здійснюється за ідентичним порядком як в умовах мирного часу, так і в умовах воєнного стану. Дія Регламенту з початком воєнного стану не була припинена або призупинена, що загалом відповідає парадигмі безперервності реалізації парламентських процедур, яка закладена в конституційну доктрину і знайшла продовження у змісті Закону України «Про правовий режим воєнного стану»¹: у період дії воєнного стану не можуть бути припинені повноваження Верховної Ради України (ч. 1 ст. 10 Закону). Водночас жодних спеціальних (наприклад, спрощених або дистанційних) процедур, властивих саме воєнному стану, Регламент не передбачає та не виокремлює серед загальної систематики унормованих у ньому процедур. Однак деякі способи прискорення парламентських процедур (обговорення за скороченою процедурою й ухвалення законів відразу в першому читанні та в цілому) були застосовані в парламенті доволі широко, принаймні в перші роки повномасштабної війни (2022–2023), хоча такий підхід не був оформлений змінами до Регламенту (були застосовані наявні інструменти прискорення парламентських процедур, властиві і мирним умовам). Тобто

застосування таких процедур мало політико-консенсуальний характер.

3. Реалізація Регламенту в умовах воєнного стану мала ту особливість, що, всупереч вимогам Конституції України та юридичним позиціям КСУ, цей акт так і не був приведений у повному обсязі у відповідність до Основного Закону. Зокрема, парламентарії продовжили практику попереднього складу Верховної Ради України, ігноруючи конституційний припис регулювання в Регламенті засад формування, організації діяльності та припинення діяльності коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України (ч. 9 ст. 83 Конституції України)². Проте сама Конституція України визначає коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України як окремий суб'єкт, який бере участь у формуванні Кабінету Міністрів України, із самостійними конституційно визначеними повноваженнями. Основний Закон уповноважує коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформовану відповідно до частин 6 та 7 ст. 83 Конституції України, вносити Президенту України пропозиції щодо кандидатури Прем'єр-міністра України та пропозиції Прем'єр-міністру України щодо кандидатур до складу Кабінету Міністрів України (ч. 8 ст. 83 Конституції України)³. Отже, досі «Регламент, всупереч вимогам статті 83 Конституції України, не передбачає порядку припинення діяльності коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України»⁴.

² Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 03.10.2025).

³ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положення частини восьмої статті 83 Конституції України у системному зв'язку з положеннями частин шостої, сьомої статті 83, пункту 9 частини першої статті 106, частин третьої, четвертої статті 114 Конституції України : від 28.04.2009 № 8-рп/2009 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-09> (дата звернення: 03.10.2025).

⁴ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів» : від 20.06.2019 № 6-р/2019 // БД «Законодавство України» / ВР

¹ Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 03.10.2025).

4. Регламент функціонує в умовах незалежності парламентської реформи (Лінецький, 2024б). Так, за оцінкою Лабораторії законодавчих ініціатив, стан виконання реформи на 6 серпня 2024 р. становить лише 45,7 %¹. Проте ключові параметри були визначені самою Верховною Радою України ще в Постанові «Про заходи з реалізації рекомендацій щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України» від 17 березня 2016 р. № 1035-VIII². Постанова передбачала, зокрема, схвалення цілісної концепції законодавчого процесу, яка базуватиметься на значно посиленій координації між суб'єктами права законодавчої ініціативи; створення в Апараті Верховної Ради України структурного підрозділу, до компетенції якого належатимуть питання дотримання положень Регламенту, а також перевірку всіх законопроектів до офіційної реєстрації щодо відповідності нормам Регламенту; перегляд положень Регламенту в частині гарантування достатньої кількості часу для розгляду законопроектів комітетами Верховної Ради України; якнайшвидше ухвалення рішення щодо врегулювання статусу парламентської опозиції; започаткування роботи інституту парламентських приставів для підтримки належного порядку під час проведення пленарних засідань Верховної Ради України (пункти 1, 5, 8, 44, 49 Додатку до Постанови³). Проте за дев'ять років Верховна Рада України так і не вжила заходів щодо цих напрямів, що блокує парламентську реформу та перетворює власні стандарти парламентської діяльності на необов'язкові.

5. Із точки зору Конституції України певні зміни в парламентських процедурах, зумовлені воєнним станом, все ж є, і вони детерміновані такими нормами: 1) у разі оголошення указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевос-

тях Верховна Рада України збирається на засідання у дводенний строк без скликання; 2) у разі закінчення строку повноважень Верховної Ради України під час дії воєнного чи надзвичайного стану її повноваження продовжуються до дня першого засідання першої сесії Верховної Ради України, обраної після скасування воєнного чи надзвичайного стану; 3) затвердження указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях протягом двох днів (частини 3 та 4 ст. 83, п. 31 ч. 1 ст. 85 Конституції України⁴). Означені норми деталізуються Регламентом, окрім норми про пролонгацію повноважень парламенту під час дії воєнного стану, яка відбувається автоматично і не потребує ухвалення окремих рішень за спеціальною процедурою.

6. Водночас із точки зору реальних відносин Регламент реалізується в умовах посилення безпекових викликів, коли безпосередня військова загроза життю і здоров'ю парламентаріїв змушує адаптувати його норми до умов воєнного стану. Саме таке пристосування зумовлює динаміку реалізації Регламенту, зокрема його вибіркове застосування, початок якому поклало ухвалення Верховною Радою України постанов «Про організацію роботи Верховної Ради України в умовах дії надзвичайного та/або воєнного стану» від 23 лютого 2022 р. № 2100-IX⁵, «Про організацію роботи Верховної Ради України у зв'язку з актом збройної агресії Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року» від 24 лютого 2022 р. № 2103-IX⁶, «Про деякі питання організації роботи Верховної Ради України дев'ятого

України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-19> (дата звернення: 03.10.2025).

¹ Парламентська реформа в умовах війни: що на порядку денному? // ЛІІ: сайт. 06.08.2024. URL: <https://parlament.org.ua/analytics/parlamentska-reforma-v-umovah-vijny-shho-na-poryadku-dennomu/> (дата звернення: 03.10.2025).

² Про заходи з реалізації рекомендацій щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України : Постанова Верховної Ради України від 17.03.2016 № 1035-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1035-19> (дата звернення: 03.10.2025).

³ Там само.

⁴ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 03.10.2025).

⁵ Про організацію роботи Верховної Ради України в умовах дії надзвичайного та/або воєнного стану : Постанова Верховної Ради України від 23.02.2022 № 2100-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2100-20> (дата звернення: 03.10.2025). Втратила чинність.

⁶ Про організацію роботи Верховної Ради України у зв'язку з актом збройної агресії Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року : Постанова Верховної Ради України від 24.02.2022 № 2103-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2103-IX> (дата звернення: 03.10.2025). Втратила чинність.

скликання під час проведення восьмої сесії в умовах дії воєнного стану» від 6 вересня 2022 р. № 2558-IX¹, «Про деякі питання організації роботи Верховної Ради України дев'ятого скликання під час проведення дев'ятої сесії в умовах дії воєнного стану» від 7 лютого 2023 р. № 2912-IX (назва Постанови в редакції від 27 липня 2023 р.)². Цими постановами було змінено встановлений Регламентом порядок роботи парламенту: запроваджено режим одного пленарного засідання, змінено порядок скликання засідань Погоджувальної ради та комітетів парламенту, надано додаткові повноваження Голові Верховної Ради України щодо організації діяльності парламенту тощо. Конституція України у ч. 5 ст. 83 забороняє унормовувати порядок діяльності Верховної Ради України актами, іншими ніж Конституція України та Регламент³. З огляду на це оптимальним способом усунення неконституційного способу регламентації відносин у сфері регулювання порядку діяльності Верховної Ради України є, на нашу думку, імплементація відповідних норм із вищезгаданих постанов до Регламенту з метою закріплення саме в ньому універсальних норм щодо способу реалізації парламентських процедур в умовах воєнного стану.

7. Реалізація Регламенту, навіть у скороченому вигляді (див. п. 6 статті), сприяла підтриманню керованості та безперервності роботи парламенту. Попри безпекові виклики, він жодного дня не припиняв роботу, не змінюючи місця проведення пленарних засідань (точніше одного засідання, що не переривало-

ся). Це дало змогу інтенсифікувати, зокрема, законодавчу процедуру, спрямовуючи її на модернізацію законодавства у сфері національної безпеки й оборони, що в умовах воєнного стану набуло пріоритетного значення у структурі законодавчої діяльності Верховної Ради України. Регламент загалом виконав свою роль нормативного гаранта інституційного континуїтету парламенту під час війни.

8. Балансування між цінностями безпеки й ефективності у парламентських процедурах призвело до тимчасового відходу від задекларованого Регламентом принципу відкритості парламенту. Через ухвалення Постанови Верховної Ради України «Про деякі питання висвітлення роботи Верховної Ради України дев'ятого скликання в умовах дії воєнного стану» від 6 вересня 2022 р. № 2568-IX було встановлено, що здійснення прямої трансляції відкритих пленарних засідань Верховної Ради України може бути обмежено державним підприємством «Парламентський телеканал “Рада”» в інтересах національної безпеки та з метою забезпечення заходів безпеки Верховної Ради України⁴. Практично із цього часу діяльність Верховної Ради України, всупереч приписам ст. 3 Регламенту, стала непублічною та закритою від суспільства, що істотно послабило авторитет парламенту. Лише з ухваленням Постанови Верховної Ради України «Про деякі питання висвітлення діяльності Верховної Ради України дев'ятого скликання» від 4 вересня 2025 р. № 4597-IX поновлено прямі трансляції відкритих засідань Верховної Ради України державним підприємством «Парламентський телеканал “Рада”»⁵.

9. За час дії воєнного стану Регламент змінювався 12 разів: 6 – у 2022 р., 2 – 2023 р. і 2 – у 2024 р. Відповідно, протягом 2025 р. жодних змін до Регламенту не було внесено. Ізпоміж цих змін найсуттєвішими виявилися внесені законами «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони

¹ Про деякі питання організації роботи Верховної Ради України дев'ятого скликання під час проведення восьмої сесії в умовах дії воєнного стану : Постанова Верховної Ради України від 06.09.2022 № 2558-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-20> (дата звернення: 03.10.2025).

² Про деякі питання організації роботи Верховної Ради України дев'ятого скликання під час проведення дев'ятої сесії в умовах дії воєнного стану: Постанова Верховної Ради України від 07.02.2023 № 2912-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2912-20/ed20230207> (дата звернення: 03.10.2025). Редакція Постанови від 27.07.2023 втратила чинність.

³ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 03.10.2025).

⁴ Про деякі питання висвітлення роботи Верховної Ради України дев'ятого скликання в умовах дії воєнного стану : постанова Верховної Ради України від 06.09.2022 № 2568-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2568-20> (дата звернення: 03.10.2025).

⁵ Про деякі питання висвітлення діяльності Верховної Ради України дев'ятого скликання : постанова Верховної Ради України від 04.09.2025 № 4597-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4597-20> (дата звернення: 03.10.2025).

політичних партій» від 3 травня 2022 р. № 2243-IX (у разі заборони судом політичної партії, яка сформувала у Верховній Раді депутатську фракцію, така депутатська фракція після набрання судовим рішенням про заборону політичної партії законної сили оголошується Головою Верховної Ради України розпущеною. У разі затвердження Президентом України рішення Ради національної безпеки і оборони України про зупинення діяльності політичної партії, яка сформувала у Верховній Раді депутатську фракцію, діяльність такої депутатської фракції зупиняється з моменту оголошення про це Головою Верховної Ради України, а народні депутати, які входять до складу такої депутатської фракції, є позафракційними. Зупинення діяльності депутатської фракції має наслідком зупинення її прав (частини 5 та 6 ст. 60 Регламенту))¹; «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» від 12 травня 2022 р. № 2259-IX (з 1 березня 2022 р. на період дії воєнного стану в Україні до завершення місяця, в якому воєнний стан буде припинено чи скасовано, зупиняється дія ч. 4 ст. 26 Регламенту щодо обмежень виплат народним депутатам України за їх неучасть у пленарних засіданнях Верховної Ради України)²; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи в умовах воєнного чи надзвичайного стану та на тимчасово окупованих територіях» від 1 липня 2022 р. № 2345-IX (про заснування Дослідницької служби Верховної Ради України)³; «Про вне-

сення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах» від 13 грудня 2022 р. № 2846-IX (про викладення глави 33 Регламенту «Призначення чи обрання на посади, звільнення з посад, припинення повноважень, надання згоди на призначення чи звільнення з посад посадових осіб, висловлення недовіри Генеральному прокуророві у випадках, передбачених Конституцією та законами України» у новій редакції)⁴; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України» від 27 липня 2023 р. № 3277-IX (удосконалення процедури конкурсного відбору таких кандидатур)⁵; «Про внесення змін до Закону України «Про Рахункову палату» та деяких інших законодавчих актів України» від 30 жовтня 2024 р. № 4042-IX (змінено процедуру призначення Голови та членів Рахункової палати Верховною Радою України)⁶. Характерно, що жодна з унесених до Регламенту змін не була продиктована потребами воєнного стану та/або національної безпеки.

10. Під час воєнного стану у Верховній Раді України обговорювалося питання запровадження процедури ведення пленарних засідань у дистанційному режимі та, відповідно, онлайн-голосування народних депутатів України. Це потребувало суттєвих змін у Регламенті. Проте

IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2345-20> (дата звернення: 03.10.2025).

⁴ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах : Закон України від 13.12.2022 № 2846-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2846-20> (дата звернення: 03.10.2025).

⁵ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України : Закон України від 27.07.2023 № 3277-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3277-20> (дата звернення: 03.10.2025).

⁶ Про внесення змін до Закону України «Про Рахункову палату» та деяких інших законодавчих актів України : Закон України від 30.10.2024 № 4042-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4042-20> (дата звернення: 03.10.2025).

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони політичних партій : Закон України від 03.05.2022 № 2243-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2243-20> (дата звернення: 03.10.2025).

² Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану : Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20> (дата звернення: 03.10.2025).

³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи в умовах воєнного чи надзвичайного стану та на тимчасово окупованих територіях : Закон України від 01.07.2022 № 2345-

така регламентна інновація не була підтримана більшістю парламентаріїв із мотивів її неконституційності (відповідно до ч. 2 ст. 84 і ст. 91 Конституції України Верховна Рада України приймає рішення виключно на її пленарних засіданнях після обговорення питань більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради України, крім випадків, передбачених Конституцією України¹). Так само не було ухвалено Проект Закону про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо внесення, розгляду та прийняття законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) в частині виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції (реєстр. № 8242), який ще 28 листопада 2022 р. був унесений на розгляд Верховної Ради України². Це уповільнює адаптацію законодавства України до положень права ЄС в частині виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції та забезпечення максимальної взаємодії всіх суб'єктів права законодавчої ініціативи при розгляді євроінтеграційних ініціатив.

11. Як зазначено в літературі, парламент у сфері забезпечення правового режиму воєнного стану повинен здійснювати контроль за діяльністю суб'єктів забезпечення цього правового режиму, зокрема за дотриманням Президентом України Конституції та законів України щодо використання Збройних Сил України й обмеження прав і свобод людини в умовах правового режиму воєнного стану (Ступак, 2024). Натомість Регламент, зумовлюючи вагому роль Верховної Ради України в запровадженні правового режиму воєнного стану, не передбачає надалі ефективних засобів парла-

ментського контролю над його здійсненням виконавчою владою, що є суттєвим законодавчим упущенням, яке створює умови для зловживань при обмеженні прав громадян. Адже в умовах війни рішення часто ухвалюються в надзвичайно швидкому темпі та на основі неповної інформації або ж інформації, що швидко застаріває. Це об'єктивно збільшує ймовірність ухвалення виконавчою владою помилкових рішень із непередбаченими наслідками. Тому реалізація Регламенту вочевидь має спиратися на поєднання нормативного континуїтету в регулюванні парламентських процедур із забезпеченням їх більшої гнучкості, пристосованості до умов спеціальних правових режимів, запроваджуваних у державі (Лінецький, 2024б), насамперед режиму воєнного стану. Подальше вдосконалення контрольних парламентських процедур за здійсненням заходів воєнного стану має спиратися на ключові принципи, закладені у статтях 3, 17 і 64 Конституції України, які визначають систематику національних конституційних цінностей, передусім щодо захисту національних інтересів, забезпечення національної безпеки та допустимих меж обмеження прав людини (Савчин, 2022).

ВИСНОВКИ. Реалізація Регламенту в умовах воєнного стану – це особлива форма реалізації цього законодавчого акта, обмежена часовими параметрами воєнного стану, яка зумовлена збройною агресією або загрозою нападу (як об'єктивних підстав введення воєнного стану) і передбачає зосередження парламентських процедур на забезпеченні безперервності реалізації законодавчої влади в державі конституційно визначеним органом державної влади – Верховною Радою України, підтриманні його дієздатності, забезпеченні безпеки та реалізації парламентських процедур в інтересах зміцнення обороноздатності держави і відсічі збройної агресії. Реалізація Регламенту поза функціонуванням Верховної Ради України в умовах воєнного стану є неможливою. Адже це унеможливить реалізацію не лише законодавчої влади загалом, що суперечитиме конституційній доктрині безперервності (континуїтету) законодавчої влади, але й реалізацію Регламенту як цілісного законодавчого акта зокрема.

Ключова трансформація реалізації Регламенту порівняно з умовами мирного часу пов'язана з екстремальним режимом реалізації парламентських функцій, які повинні поєднуватися з розширеними повноваженнями для захисту країни, що їх отримує військове керівництво, а також із певними тимчасовими обмеженнями конституційних прав та свобод

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 03.10.2025).

² Проект Закону про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо внесення, розгляду та прийняття законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) в частині виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції : від 28.11.2022 № 8242 / ініціатори Р. О. Стефанчук, О. С. Корнієнко, О. К. Кондратюк // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/40926> (дата звернення: 03.10.2025).

людини і громадянина, які мають контролюватися парламентом держави. Із формально-правового боку реалізації Регламенту в умовах воєнного стану притаманні такі особливості: відсутність окремих процедур, орієнтованих на умови воєнного стану; всупереч вимогам Конституції України та юридичним позиціям Конституційного Суду України, Регламент досі і не приведений у повному обсязі у відповідність до Основного Закону; він реалізується в умовах незавершеної парламентської реформи; динаміку реалізації Регламенту характеризує його вибіркоче застосування, початок якому поклало ухвалення Верховною Радою України постанов, які частково підміняють сам Регламент у регулюванні парламентських процедур; така реалізація сприяє підтриманню керованості і

забезпеченню безперервності роботи парламенту; балансування між цінностями безпеки й ефективності у парламентських процедурах призвело до тимчасового відходу від задекларованого Регламентом принципу відкритості парламенту; Регламент, зумовлюючи вагому роль Верховної Ради України у запровадженні правового режиму воєнного стану, не передбачає ефективних засобів парламентського контролю над його здійсненням виконавчою владою. Реалізація Регламенту повинна спиратися на поєднання нормативного континуїтету в регулюванні парламентських процедур із забезпеченням їх більшої гнучкості, пристосованості до умов воєнного стану у зв'язку з невизначеністю строків та перспектив його дії.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Ганжа Н. В. Теоретичні проблеми Регламенту Верховної Ради України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2004. 209 с.
2. Зозуля О. І. Особливості організації роботи Верховної Ради України в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 70–75. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.9>.
3. Кириченко Ю., Чоудрі С. Парламент України у воєнний час. *Український часопис конституційного права*. 2022. № 2. С. 59–63. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.2.2022.6>.
4. Крейденко В. В., Костицький В. В. Верховна Рада України як суб'єкт державно-управлінських відносин в умовах воєнного стану. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 9. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.9.6>.
5. Кукуруз О. В. Політико-правове забезпечення парламентської реформи в Україні: сучасний стан і пропозиції євроінтеграційних змін. *Альманах права*. 2023. Вип. 14. С. 177–182. DOI: <https://doi.org/10.33663/2524-017X-2023-14-177-182>.
6. Лазарєв В. В. Концепції розуміння сутності категорії «зловживання правом». *Право і безпека*. 2023. № 1 (88). С. 179–189. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.1.16>.
7. Лінецький С. В. Механізм реалізації Регламенту Верховної Ради України: теоретико-правові засади // Актуальні дослідження правової та історичної науки : матеріали Міжнар. наук. інтернет-конф. (м. Тернопіль, Україна, м. Ополь, Польща, 12–13 верес. 2024 р.) / редкол.: О. Яремко та ін. Тернопіль : ФО-П Шпак В. Б., 2024а. С. 14–23.
8. Лінецький С. В. Модернізація Регламенту Верховної Ради України в системі нормативних орієнтирів парламентської реформи. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія: Право*. 2024б. Вип. 18 (30). С. 80–89. DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2024.18.30.80-89>.
9. Марусяк О. Номінаційні повноваження парламенту під час війни: проблеми висловлення недовіри Верховною Радою України окремим посадовим особам у період дії воєнного стану. *Український часопис конституційного права*. 2022. № 4. С. 13–21. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.4.2022.2>.
10. Ротар Н. Трансформація характеру діяльності Верховної Ради України в умовах правового режиму воєнного стану. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2024. № 14. С. 59–88. DOI: <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2024.14.59-88>.
11. Савчин М. Конституціоналізм і війна. *Український часопис конституційного права*. 2022. № 2. С. 3–14. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.2.2022.1>.
12. Ступак Д. Б. Адміністративно-правове забезпечення правового режиму воєнного стану : дис. ... д-ра філософії : 081. Київ, 2024. 230 с.
13. Albanesi E. The Equilibrium Point Between the Autonomy of Parliament and Other Constitutional Principles, as Viewed Through the Theoretical Framework of a System of Constitutional Justice. Case-Study: Italy. *International Journal of Parliamentary Studies*. 2022. Vol. 2, Iss. 2. Pp. 122–140.
14. Bresciani P. F. Rethinking Parliamentary Autonomy in the Age of AI: A Study of Digital Constitutional Theory // 4th Global Conference on Parliamentary Studies “Reinventing Democracy for the 21st Century” (Athens, 13 June 2025). Athens, 2025. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.5318237>.

15. Coticchia F., Moro F. N. Peaceful legislatures? Parliaments and military interventions after the Cold War: Insights from Germany and Italy. *International Relations*. 2020. Vol. 34, Iss. 4. Pp. 482–503. DOI: <https://doi.org/10.1177/0047117819900250>.
16. Dieterich S., Hummel H., Marschall S. Strengthening parliamentary “war powers” in Europe: Lessons from 25 national parliaments. *Policy Paper*. 2008. No. 27. URL: <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/PP27.pdf> (дата звернення: 03.10.2025).
17. Häkkinen T. The Royal Prerogative Redefined: Parliamentary Debate on the Role of the British Parliament in Large-scale Military Deployments, 1982–2003 : Dissertation. Jyväskylä : University of Jyväskylä, 2014. 308 p. URL: <https://jyx.jyu.fi/bitstreams/b0eeae2b-0136-464e-8773-d3daf997e7d4/download> (дата звернення: 03.10.2025).
18. McLachlin B. Reflections on the Autonomy of Parliament. *Canadian Parliamentary Review*. 2004. Vol. 27, No. 1. Pp. 4–7.
19. Turchynov K. O., Velychko V. O., Riabchenko O. P., Demchenko I. S., Karyy V. V., Yatskovyna V. V. The Role and Place of the Legislative Power in War Conditions (The Case of Ukraine). *Journal of Lifestyle and SDG's Review*. 2024. Vol. 5. DOI: <https://doi.org/10.47172/2965-730X.SDGsReview.v5.n01.pe03141>.
20. Vermuele A. The Constitutional Law of Congressional Procedure. *The University of Chicago Law Review*. 2004. Vol. 71, No. 2. Pp. 361–437.
21. Wintr J., Chmel J., Askari D. The role of parliamentary autonomy in constitutional review. *The Lawyer Quarterly*. 2021. Vol. 11, No. 1. Pp. 83–103.

Надійшла до редакції: 10.10.2025

Прийнята до опублікування: 13.12.2025

REFERENCES

1. Albanesi, E. (2022). The Equilibrium Point Between the Autonomy of Parliament and Other Constitutional Principles, as Viewed Through the Theoretical Framework of a System of Constitutional Justice. Case-Study: Italy. *International Journal of Parliamentary Studies*, 2(2), 122–140.
2. Bresciani, P. F. (2025, June 13). *Rethinking Parliamentary Autonomy in the Age of AI: A Study of Digital Constitutional Theory* [Conference presentation abstract]. // 4th Global Conference on Parliamentary Studies “Reinventing Democracy for the 21st Century”, Athens, Greece. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.5318237>.
3. Coticchia, F., & Moro, F. N. (2020). Peaceful legislatures? Parliaments and military interventions after the Cold War: Insights from Germany and Italy. *International Relations*, 34(4), 482–503. <https://doi.org/10.1177/0047117819900250>.
4. Dieterich, S., Hummel, H., & Marschall, S. (2008). Strengthening parliamentary “war powers” in Europe: Lessons from 25 national parliaments. *Policy Paper*, 27. <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/PP27.pdf>.
5. Häkkinen, T. (2014). *The Royal Prerogative Redefined: Parliamentary Debate on the Role of the British Parliament in Large-scale Military Deployments, 1982–2003* [Dissertation, University of Jyväskylä]. <https://jyx.jyu.fi/bitstreams/b0eeae2b-0136-464e-8773-d3daf997e7d4/download>.
6. Hanzha, N. V. (2004). *Theoretical problems of the Rules of Procedure of the Verkhovna Rada of Ukraine* [Doctoral dissertation, V. M. Koretsky Institute of State and Law of NAS of Ukraine].
7. Kreidenko, V. V., & Kostytskiy, V. V. (2023). The Supreme Council of Ukraine as a Subject of State Administrative Relations under the Conditions of Marital State. *Public Administration, Improvement and Development*, 9. <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.9.6>.
8. Kukuruz, O. V. (2023). Political and legal provision of parliamentary reform in Ukraine: current state and proposals for European integration changes. *Almanac of Law*, 14, 177–182. <https://doi.org/10.33663/2524-017X-2023-14-177-182>.
9. Kyrychenko, Yu., & Choudhry, S. (2022). Ukraine’s Parliament in wartime. *Ukrainian Journal of Constitutional Law*, 2, 59–63. <https://doi.org/10.30970/jcl.2.2022.6>.
10. Lazarev, V. V. (2023). Concepts of understanding the essence of the “abuse of right” category. *Law and Safety*, 1(88), 179–189. <https://doi.org/10.32631/pb.2023.1.16>.
11. Linetskiy, S. V. (2024a, September 12–13). *Mechanism of implementation of the Rules of Procedure of the Verkhovna Rada of Ukraine: Theoretical and legal foundations* [Conference presentation abstract]. International scientific internet-conference “Actual research in legal and historical science”, Ternopil, Ukraine.
12. Linetskiy, S. V. (2024b). Modernization of the regulation of the Verkhovna Rada of Ukraine in the system of normative guidelines for parliamentary reform. *Scientific and Information Bulletin of the Ivano-Frankivsk University named King Danylo Halytsky*, 18(30), 80–89. <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2024.18.30.80-89>.

13. Marusiak, O. (2022). Parliament's appointing/removing power during wartime: challenges of no-confidence motion to public officials by the Verkhovna Rada of Ukraine during the period of martial law. *Ukrainian Journal of Constitutional Law*, 4, 13–21. <https://doi.org/10.30970/jcl.4.2022.2>.
14. McLachlin, B. (2004). Reflections on the autonomy of parliament. *Canadian Parliamentary Review*, 27(1), 4–7.
15. Rotar, N. (2024). Transformation of the Character of the Activities of the Verkhovna Rada of Ukraine in the Conditions of the Legal Regime of the Martial Law. *Mediaforum: Analytics, Forecasts, Information Management*, 14, 59–88. <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2024.14.59-88>.
16. Savchyn, M. (2022). Constitutionalism and warfare. *Ukrainian Journal of Constitutional Law*, 2, 3–14. <https://doi.org/10.30970/jcl.2.2022.1>.
17. Stupak, D. B. (2024). *Administrative and legal support of the legal regime of martial law* [Doctor of philosophy dissertation, National University of Defense of Ukraine].
18. Turchynov, K. O., Velychko, V. O., Riabchenko, O. P., Demchenko, I. S., Karyy, V. V., & Yatskovyna, V. V. (2024). The role and place of the legislative power in war conditions (The case of Ukraine). *Journal of Lifestyle and SDG's Review*, 5. <https://doi.org/10.47172/2965-730X.SDGsReview.v5.n01.pe03141>.
19. Vermeule, A. (2004). The constitutional law of congressional procedure. *The University of Chicago Law Review*, 71(2), 361–437.
20. Wintr, J., Chmel, J., & Askari, D. (2021). The role of parliamentary autonomy in constitutional review. *The Lawyer Quarterly*, 1, 83–103.
21. Zozulia, O. I. (2023). Peculiarities of work organization of the Verkhovna Rada of Ukraine under martial law. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, 4, 70–75. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.9>.

Received the editorial office: 10 October 2025

Accepted for publication: 13 December 2025

SERHII VOLODYMYROVYCH LINETSKYI,

Verkhovna Rada of Ukraine (Kyiv);

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1848-6157>,

e-mail: linetskys1975@gmail.com

IMPLEMENTATION OF THE REGULATIONS OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: THE MAIN FEATURES

The concept and essence of the implementation of the Regulations of the Verkhovna Rada of Ukraine under martial law are revealed. It is determined that its implementation is impossible without the functioning of parliament under martial law. It is highlighted that the key transformation of the implementation of the Regulations compared to peacetime is related to the extreme regime of performing parliamentary functions, which must be combined with expanded powers to protect the country, granted by the military leadership, as well as with certain temporary restrictions on constitutional rights and freedoms, which must be controlled by parliament.

It is found that the implementation of the Regulations under martial law has the following features: the absence of separate procedures focused on the conditions of martial law; it has not yet been brought into line with the Constitution of Ukraine, contrary to the requirements of the Constitution and the positions of the Constitutional Court of Ukraine; it is being implemented in the context of incomplete parliamentary reform; the dynamics of its implementation are marked by its selective application, which began with the adoption by the Verkhovna Rada of Ukraine of resolutions that partially replace the Rules of Procedure themselves in regulating parliamentary procedures; such implementation contributes to maintaining the governability and ensuring the continuity of the parliament's work; balancing the values of security and efficiency in parliamentary procedures has led to a temporary departure from the principle of parliamentary openness declared by the Rules of Procedure; The Rules of Procedure, while defining the important role of the Verkhovna Rada of Ukraine in the introduction of the legal regime of martial law, do not provide for effective means of parliamentary control over its implementation by the executive branch.

It is proved that the effectiveness of the implementation of the Regulations directly depends on the level of consistency of parliamentary procedures with the norms of the Constitution of Ukraine and adaptation to the extreme conditions of wartime. The importance of the principle of normative continuity and the need to improve parliamentary control procedures to ensure a balance between democratic legitimacy and security requirements are emphasised.

It is concluded that further modernisation of the Regulations should provide for the development of universal mechanisms for its implementation in special legal regimes aimed at preserving the stability of the legislative branch, increasing its institutional resilience and the transparency of parliamentary activities in conditions of prolonged armed aggression.

Keywords: *parliament, the Verkhovna Rada of Ukraine, Rules of Procedure, parliamentary procedures, martial law, implementation of the Rules of Procedure, parliamentary reform.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Лінецький С. В. Реалізація регламенту Верховної Ради України в умовах воєнного стану в державі: основні особливості. *Право і безпека*. 2025. № 4 (99). С. 72–84. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2025.4.06>.

Citation (APA): Linetskiy, S. V. (2025). Implementation of the Regulations of the Verkhovna Rada of Ukraine under Martial Law: the Main Features. *Law and Safety*, 4(99), 72–84. <https://doi.org/10.32631/pb.2025.4.06>.